

3. Про гуманітарну допомогу. Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>

4. Про благодійну діяльність та благодійні організації. Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>

5. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-22>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ФІКТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ГЕНЕЗИС ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Соколов Андрій Андрійович

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)*

Останні роки стан економіки в Україні не відзначений активним ростом або якимось суттєвими досягненнями. Одним із чинників, який його стримує виступає економічна злочинність, прояви існування якої фіксуються кримінальною юстицією щороку у вигляді фінансових збитків та кримінальних правопорушень.

До 2019 року серед низки економічних злочинів виділялося своєю специфікою фіктивне підприємництво (відносно стабільністю 700–800 злочинних актів у рік), кримінальна відповідальність за яку було передбачено статтею 205 КК України. Однак, у 2019 році законодавець вирішив декриміналізувати дану норму, і виключив її із діючого кримінального закону. Актуальним для науки та правової практики є питання генезису протидії цьому негативному явищу кримінально-правовими засобами та застосування отриманого досвіду для створення нової кримінальної норми з метою вдосконалення охорони економічних відносин у країні.

Слід вказати, що проблематика фіктивного підприємництва та пов'язаними з ним злочинними проявами у економічній сфері вирішувалася такими вченими, як: П.П. Андрушко, В.І. Борисовим, А.Ф. Волобуєвим, О.О. Дудоровим, О.Г. Кальманом, В.О. Навроцьким, Ю.В. Опалінським та іншими дослідниками.

Поява фіктивного підприємництва, як виду економічного злочину, органічно пов'язана із розвитком підприємницької практики. Відповідно історичні етапи розвитку підприємництва, його підйоми

та занепади корелюються з коливанням рівня поширення фіктивного підприємництва у державі. У більшому ступені така залежність проявлялася у періоди активності державної системи відносно регулювання підприємницької діяльності [1, с. 233–241].

На теренах України вперше у кримінальному законі з'явилося фіктивне підприємництво у 1927 році у статті 135-2. Данна норма передбачала відповідальність за утворення приватного підприємства у формі (фіктивного кооперативу), а також за сприяння організації таких підприємств з боку фундаторів і фіктивних членів. У літературі з цього приводу відзначається, що такі злочинні дії, у ті часи, проявлялися у створенні фіктивних кооперативів, з метою отримання кредитів на пільгових умовах, утаювання порушень трудових норм, ухилення від сплати податків та інших правопорушень.

Слід зазначити, що кримінальна відповідальність за заснування фіктивного підприємства в УРСР з 60-х років і до здобуття незалежності Україною передбачалася у межах відповідальності як за заняття приватнопідприємницькою діяльністю, термін «фіктивний» вже не застосовувався [2, с. 526].

У 1994 році діючий тоді кримінальний закон доповнюється статтею 148-4, яка саме і отримала вперше для кримінального права України назву «Фіктивне підприємництво». Поява цієї кримінально-правової заборони обумовлювалось поширенням у суспільстві кримінальних практик у сфері підприємництва, зокрема, масовим стало отримання фірмами кредитування на здійснення вигаданих господарських операцій. Такі підприємства створювалися лише для отримання такого фінансування та привласнення грошей. Пізніше кримінальна діяльність змінила орієнтири на короткострокове використання тільки створених підприємств з метою проведення різноманітних угод без сплати податків.

Відповідно до положень диспозиції статті 148-4 КК України, у редакції 1994 року, фіктивне підприємництво – це дії по створенню або придбанню юридичних осіб без наміру здійснювати статутну діяльність [3, с. 431].

У подальшому, при прийнятті законодавцем нового кримінального закону, фіктивне підприємництво набуло додаткових змістовних ознак, які трансформували його сутність. Так, диспозиція статті 205 КК у редакції 2001 року визначила цей злочин у якості альтернативних дій (так само як і попередній закон) по створенню або придбанню юридичних осіб, однак при цьому стала визначатися мета такої дії – прикриття незаконної діяльності або здійснення видів такої діяльності, щодо яких є заборона [4, с. 563].

Доктрина була збагачена різноманітними визначанням фіктивного підприємництва, що будувалися вченими на основі законодавчих положень та об'єктивних ознак, властивих цьому явищу. Так, свого часу, А.С. Мікіш запропонував змінити розуміння цього злочину, і відійти від обмежених дій «створення або придбання» на користь «діяльності». За його розумінням фіктивне підприємництво – це незаконна або удавана діяльність, яка проваджується від імені фіктивних суб'єктів господарювання різних видів і форм, фізичних осіб-підприємців або службових осіб суб'єктів господарської діяльності щодо суб'єктів комерційного і некомерційного господарювання з метою заволодіння товарно-матеріальними цінностями або отримання інших неконтрольованих прибутків [5, с. 137].

На нашу думку, виключення фіктивного підприємництва із кримінального закону була помилкою законодавця, хоча і назвати досконалим склад цього кримінального правопорушення навряд чи було можливим. Між тим, кримінально-правова охорона відносин господарювання з цим актом декриміналізації суттєво послабшала. Судячи з того, що автори проекту нового Кримінального кодексу пропонують криміналізувати дії по створенню та використанню суб'єкта господарської діяльності зі злочинними намірами і дати їм назву «фіктивне господарювання», вони теж відзначають недоліки у охороні господарських відносин і вважають за необхідне повернути ознаку «фіктивності» для визначення кримінального правопорушення [6].

Таким чином, за достатньо довгий період у кримінальному законі була передбачена відповідальність за фіктивне підприємництво, а вітчизняне кримінальне право було збагачено різноманітними доробками відносно його аспектів. Декриміналізацію цього злочину у 2019 році слід вважати помилкою законодавця, яку необхідно виправити у новому кримінальному акті з врахуванням досвіду правозастосування та теоретичних доробок. Підкреслимо, що пропозиція криміналізації фіктивного господарювання потребує ретельного доопрацювання та окремої дискусії.

Список використаних джерел:

1. Дудник Л.М., Василичук В.І. Підприємницька діяльність та запобігання фіктивному підприємництву (історико-правові аспекти). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ: науково-теоретичний журнал*. Київ : НАВСУ, 2003. № 5. С. 233–241.

2. Кримінальний кодекс УРСР (1960): Науково-практичний коментар. Київ : Видавництво політичної літератури України, 1987. 784 с.

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. К. : Юрінком, 1994. 800 с.

4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 5-те вид., переробл. та доповн. / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. К. : Юридична думка, 2008. 1216 с.

5. Мікіш А. С. Запобігання фіктивному підприємництву : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / НАВС, 2016. 200 с.

6. Кримінальний кодекс України: контрольний текст проекту (станом на 30.01.2023 р.) : веб-сайт Новий Кримінальний Кодекс. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/01/30/proyekt-kryminalnogo-kodeksu-ukrayiny-standom-na-30-01-2023.pdf> (дата звернення 14.05.2023 р.).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-23>

ГАРМОНІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРАВОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ ПРАВОВИХ СИСТЕМ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ З ПРАВОПОРЯДКОМ ЄС І ПРАВОВИМИ СИСТЕМАМИ КРАЇН-КАНДИДАТІВ

Сокур Тетяна Анатоліївна

доктор філософії, доцент,

*доцент кафедри кримінального, цивільного і міжнародного права
Національного університету «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя)*

Боротьба зі злочинністю – це важлива функція держави, яка означає діяльність компетентних державних органів щодо реагування на злочинність як соціальне явище, усунення та відвернення негативних для суспільства наслідків. На сьогодні в європейських країнах упроваджується комплексний (інтеграційний) підхід, що поєднує запобіжні й репресивні заходи, позначені терміном «протидія». Цей термін є загальним родовим поняттям, що охоплює діяльність, спрямовану на мінімізацію суперечностей та чинників, які породжують злочинність або сприяють їй, на скорочення окремих видів злочинів шляхом недопущення їх вчинення на різних стадіях злочинної поведінки (заходи запобігання злочинності), а також адекватні заходи реагування на вже скоєні злочини (репресивний підхід) [1, с. 16].

З 23 червня 2022 року Україна є кандидатом на членство у ЄС. Співробітництво між Україною та ЄС у сфері юстиції, свободи та